

INKLYUZIV TA'LIM SIFATINI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY USTIVOR YO'NALISHLARI.

Bobobekova Xulkar Rasulberdievna

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU Samarqand filiali o'qituvchisi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada inklyuziv ta'lim sifatini oshirishning asosiy ustuvor yo'nalishlari ko'rib chiqilgan. Inklyuziv ta'lim hamma bolalarning, jumladan, maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilarning ta'lim olish huquqini teng ta'minlashni nazarda tutadi. Ushbu yo'nalishda muhim bo'lgan masalalar quyidagilar: ta'limni huquqiy asoslarda tashkil etish, pedagoglarning malakasini oshirish, ta'lim muassasalarini zamonaviy va mos muhit bilan ta'minlash, jamiyatda bag'rikenglik va tushunishni targ'ib qilish, shuningdek, o'quvchilarga individual yondashuv asosida psixologik yordam ko'rsatish.

Mazkur ustuvor yo'nalishlar inklyuziv ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashda va barcha bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, Ta'lim sifati, Maxsus ehtiyojli bolalar, Teng imkoniyatlar, Pedagogik malaka, Ta'lim muhiti, Bag'rikenglik, Individual yondashuv, Psixologik yordam, Huquqiy asoslar

Inklyuziv ta'lim sifatini shakllantirishning asosiy ustuvor yo'nalishlari. Inklyuziv ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u barcha o'quvchilarga, jumladan, maxsus ehtiyojli bolalarga teng va sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratadi. Ushbu maqolada inklyuziv ta'lim sifatini oshirish uchun zarur bo'lgan asosiy yo'nalishlar yoritiladi.

Huquqiy va me'yoriy asoslarni takomillashtirish. Inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli joriy qilish uchun uning huquqiy asoslarini mustahkamlash muhimdir. Bu borada milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirish talab etiladi. Maxsus ehtiyojli bolalarning ta'lim olish huquqini ta'minlovchi qonunlar va me'yoriy

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

hujjatlar ishlab chiqilishi zarur. Bu nafaqat ta'lim tizimi rivoji, balki jamiyatda ijtimoiy tenglikni ta'minlash uchun ham muhim omildir.

Ta'lim muhitini moslashtirish. Inklyuziv ta'limda barcha bolalarning ehtiyojlariga mos muhit yaratish talab qilinadi. Ta'lim muassasalarini maxsus jihozlar bilan ta'minlash, jismoniy imkoniyatlarni cheklovchi to'siqlarni bartaraf etish va maxsus texnologiyalarni joriy etish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Masalan, nogiron bolalar uchun liftlar va rampalarni o'rnatish, darsliklarni Braille alifbosi va audio formatda tayyorlash zarur.

O'qituvchilarni malakasini oshirish. O'qituvchilarning maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash bo'yicha tayyorgarligi inklyuziv ta'limning muhim elementidir. Shu bois:

- Inklyuziv pedagogika bo'yicha o'quv kurslarini tashkil etish.
- Amaliyot asosida dars berish usullarini rivojlantirish.
- Pedagoglarning psixologik yordam ko'rsatish bo'yicha malakasini oshirish talab etiladi.

Yuqori malakali o'qituvchilar inklyuziv ta'limda muvaffaqiyat kaliti hisoblanadi.

Oilalar bilan hamkorlikni rivojlantirish. Inklyuziv ta'limda oila va ta'lim tizimi o'rtasidagi aloqani mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi yaqin hamkorlik bolalarning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini oshiradi. Shu sababli, ota-onalarga bolalar ehtiyojlari haqida tushuntirish ishlari olib borilishi, ularni ta'lim jarayonida faol ishtirok etishga jalb qilish zarur.

Psixologik va ijtimoiy yordam ko'rsatish. Maxsus ehtiyojli o'quvchilarning ta'limga moslashuvi uchun ularga individual yondashuv asosida psixologik va ijtimoiy yordam ko'rsatish zarur. Maxsus yordam ko'rsatuvchi xizmatlarni tashkil etish, psixologlar va ijtimoiy ishchilarni jalb qilish orqali o'quvchilarning ijtimoiy hayotga moslashuvini qo'llab-quvvatlash mumkin.

Inklyuziv ta'limning ijtimoiy ahamiyati. Inklyuziv ta'limning joriy etilishi nafaqat ta'lim tizimi uchun, balki jamiyatning barcha qatlamlari uchun ham katta ahamiyatga ega. Bu nafaqat maxsus ehtiyojli bolalarga, balki boshqa o'quvchilarga ham bir qator ijobiy ta'sirlarni olib keladi:

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

Ijtimoiy integratsiya: Inklyuziv ta'lim o'quvchilarning birgalikda ta'lim olishini ta'minlab, jamiyatda ijtimoiy integratsiya jarayonini kuchaytiradi. Maxsus ehtiyojli bolalar tengdoshlaridan ajratilmasligi natijasida ularning o'ziga bo'lgan ishonchi oshadi, jamiyatda o'z o'rnini topishi osonlashadi.

Bag'rikenglikni rivojlantirish: Ta'lim jarayonida turli ehtiyojli bolalarning birgalikda o'qishi barcha o'quvchilarni bag'rikenglik, hamjihatlik va hamkorlikka o'rgatadi. Bu kelajakda jamiyatda turli xil guruhlar o'rtasidagi tushunmovchiliklarning kamayishiga xizmat qiladi.

Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash: Inklyuziv ta'lim orqali maxsus ehtiyojli bolalarning ta'lim va kasbiy rivojlanish imkoniyatlari kengayadi. Bu esa ularning mehnat bozorida muvaffaqiyatli raqobatlashishini ta'minlab, iqtisodiy faolligini oshiradi.

Jamiyatning ijobiy imidjini shakllantirish: Inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish orqali davlatlar xalqaro maydonda ijtimoiy tenglik va inson huquqlarini hurmat qiluvchi davlat sifatida tanilishi mumkin.

Inklyuziv ta'limni rivojlantirishning muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari

Inklyuziv ta'limni joriy etish jarayonida bir qator muammolar yuzaga keladi:

Moddiy-texnik baza yetishmovchiligi: Ko'plab ta'lim muassasalarida maxsus ehtiyojli bolalar uchun sharoitlar yetarli emas. Buni bartaraf etish uchun davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, investitsiyalarni jalb qilish zarur.

Malakali kadrlarning yetishmasligi: Inklyuziv ta'limda ishlash uchun maxsus tayyorgarlikka ega bo'lgan o'qituvchilarning soni cheklangan. Bu muammoni hal qilish uchun o'qituvchilarni qayta tayyorlash va ularga qo'shimcha rag'batlantirish tizimini joriy qilish lozim.

Jamiyatdagi stereotiplar: Nogironlikka oid mavjud stereotiplar inklyuziv ta'limni qabul qilishga to'sqinlik qiladi. Bu muammoni hal qilish uchun keng qamrovli tushuntirish ishlari olib borish va ommaviy axborot vositalaridan samarali foydalanish kerak.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

Moliya yetishmovchiligi: Inklyuziv ta'limni rivojlantirish katta moliyaviy xarajatlarni talab qiladi. Buni yechish uchun xalqaro tashkilotlar, xususiy sektor va davlat byudjeti imkoniyatlaridan foydalanish kerak.

Inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun tavsiyalar

Inklyuziv ta'limni sifatli amalga oshirish uchun quyidagi amaliy choralarni ko'rish tavsiya etiladi:

Davlat siyosatini mustahkamlash

- Inklyuziv ta'limni milliy ta'lim strategiyalarining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilash.
- Davlat tomonidan maxsus ehtiyojli bolalar uchun ta'lim imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan dasturlarni moliyalashtirish.
- Mintaqaviy va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish.

Moddiy-texnik infratuzilmani rivojlantirish

- Ta'lim muassasalarini nogiron bolalar ehtiyojlariga moslashtirish, jumladan, maxsus sinfxonalar, o'quv vositalari va jihozlar bilan ta'minlash.
- Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, ayniqsa, maxsus ehtiyojli bolalar uchun onlayn ta'lim platformalarini ishlab chiqish.

O'qituvchilarni tayyorlash va rivojlantirish

- Pedagogika oliy o'quv yurtlari va malaka oshirish markazlarida inklyuziv ta'lim bo'yicha maxsus dasturlarni tashkil etish.
- Amaliy treninglar, vebinarlar va xalqaro tajriba almashish dasturlarini amalga oshirish.
- Inklyuziv ta'limda ishlaydigan o'qituvchilarni moddiy rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish.

Ijtimoiy ongni o'zgartirish

- Inklyuziv ta'limning ahamiyatini targ'ib qiluvchi ommaviy axborot kampaniyalarini o'tkazish.
- Bolalar, ota-onalar va pedagoglarni inklyuzivlikning ijobiy jihatlari haqida ma'lumot bilan ta'minlash.
- Jamiyatda nogiron bolalarga nisbatan bag'rikenglik va tushunish muhitini shakllantirish.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

Monitoring va baholash tizimini joriy qilish

- Inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlarning samaradorligini kuzatib borish.
- Ta'lim muassasalarining inklyuzivlik darajasini baholash uchun maxsus indikatorlarni ishlab chiqish.
- O'quvchilarning bilim darajasi va ijtimoiy moslashuviga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni tahlil qilish.

Xulosa.

Inklyuziv ta'lim jamiyatda teng imkoniyatlar yaratish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Ushbu tizimning muvaffaqiyatli joriy etilishi ta'limning barcha ishtirokchilariga foyda keltiradi. Inklyuziv ta'limning huquqiy asoslarini mustahkamlash, moddiy-texnik bazani rivojlantirish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va jamiyatda tushunish muhitini yaratish orqali ushbu maqsadlarga erishish mumkin. Shu bilan birga, inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlash orqali jamiyatda ijtimoiy tenglik, iqtisodiy barqarorlik va inson huquqlarini hurmat qilishning yorqin namunasi yaratiladi.

Inklyuziv ta'limni rivojlantirish ta'lim tizimi barqarorligini oshiradi va jamiyatda teng imkoniyatlarni yaratadi. Yuqoridagi ustuvor yo'nalishlar amalga oshirilishi natijasida ta'lim sifatini oshirish va barcha bolalar uchun teng sharoitlar yaratish mumkin bo'ladi. Bu esa jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida qarori PQ-4312 08.05.2019.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining alohida ta'lim olish ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora –tadbirlari to'g'risidagi qarori -4860 13.10.2020.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th January, 2025

3.Д.З. Ахметова, З.Г. Нигматов, Т.А. Челнокова, Г.В. Юсупова и др.
Педагогика и психология инклюзивного образования: учебное пособие . –
Казань, 2013.

4.Буторина, О. Г. Об опыте воспитания и обучения детей с ограниченными
возможностями здоровья / О. Г. Буторина // Воспитание школьников, 2010.